

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

ומ"ש ואדוני אבי הרא"ש ז"ל היה מוחה בידם. טעמו משום דאין כח לשום אדם לנרץ נרכות מעצמו כל שלא הסכימו עליהן חכמי המלמוד ורצא הוה רגיל דהוה ימידי נחשיתא מרי יומי קאמר אבל לא שהיה מתפלל כסדר יום הכפורים נ"ל והצית יוסף פירש צענין אחר עיי"ש: ומ"ש אב"ל לשאר כ"ל דבר ואיסור מלאכה נוהגין כמו בראשון הילכך אפילו אחרים לא יבשלו לו. פשוט ומת"ס האריך זה עיי"ש במ"ש ז"י: ומ"ש ויש אומרים מי שעשה פעם אחת וכו'. כ"כ במ"ק ג"ס הר"ס סוף הלכות יום הכפורים: ומ"ש ואדוני אבי היה מתיר לישאל עליו. כן עיקר ועכשיו לא שמענו מי שנהג לעשות שני ימים יום הכפורים ויפה המנהג ש"ס של לעשות:

תרכה א בסכת תשבו וגו' ת"ה הכתוב וכו'.

איכא למידק דצרי רבינו שאין זה מדרכו בחיצונו זה לנאר הכונה לשום מקרא שצמורה כי לא נא רק לפסוק הוראה או להורות מנהג ופה האריך לנאר ולדרוש המקרא דבסכת משבו ויראה לי לומר דזה שסובר דכיון דכתיב למען ידעו וגו' לא קיים

המצוה כתיקונה אם לא ידע כוונת מצות הסוכה כפי פשטה ולכן ציאר לפי הפשט דעיקר הכוונה בישיבת הסוכה שזכור יליאת מצרים וזה הטעם צעמנו לרבינו ז"ל דמה שכתב בהלכות יליאת מצרים ח' (ט):

ממי קידשו בית דין את החדש ומחמת אותו ספק היו עושין שני ימים ככל יום טוב אבל אין דבקיאלין דקיצועא דירחא ואין לנו עושין המלמוד ורצא הוה רגיל דהוה ימידי נחשיתא מרי יומי קאמר אבל לא שהיה מתפלל כסדר יום הכפורים נ"ל והצית יוסף פירש צענין שני ימים ומעתה דבקיאלין דקיצועא דירחא אין להם על מה לסמוך מיהו יש לומר דטעמייהו משום דצרי דיום טוב שני של ראש השנה הוא עיקר וממנו מניין ליום הכפורים ולסוכות וטעמו דלפירש דפרק כ"ט מהלכות שבת (בהגה"מ הכ"ג אות ז) צענין זמן צליל שני של ראש השנה עכ"ל וסמ"ק (סי' רכ"א עמ' רכו) כתב יש מתענין שני ימים אבל חומרא יתירא היא אחר שאין מקדשין בשום מקום על פי הראיה אין לחוש ע"כ (ה): ואדוני אבי ז"ל היה מוחה בידם. נראה שטעמו [א] משום לא תתגודדו (דברים יד א) לא תעשו אגודות אגודות ואף על גב דבפרק קמא דיצמות (ד). אמרינן דהיינו בית דין אחד שלא יהיה פלג מורין כתיב שמאי ופלג כתיב הלל אבל שני צחי דינין צעיר אחת לית לן זה הכלל כתיב דין אחד דמי אי נמי היה מוחה צידם משום דמיחזי

הלכות סוכה

סימן תרכה

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

טעם למה חלה הכתוב מצות סוכה והרבה מצות ביציאת מצרים: טעם למה מצות סוכה בחדש השביעי ולא בניסן:

בסכת (א) תשבו שבעת ימים וגו' למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל

כיוהרא ואתו לידי מחלוקת וכדעת הרא"ש מלאחי ג"ס ספר אגודה (יומא סוף פרק יו"ה"כ) וז"ל העושין שני ימים יום הכפורים לא יתפללו יום שני כי אם עם שאר הקהל ואפילו הם עשרה ומלאחי נחשבה אשכנזית (שו"ט מהרי"ל סי' קפד) שני ימים יום הכפורים אין משנין ומ"ש אומרים מי שעשה פעם אחת שני ימים טוב אינו יבול לחזור בו לעולם וכו'. כן כתב סמ"ק (הגהות סמ"ק לר"פ סימן רכ"א אות ד) ג"ס הר"ס (משנין קטן סי' קלו): ואדוני אבי ז"ל היה מתיר לישאל עליו. טעמו משום דמדינא א"ל להטענות אלא יום אחד לצד וכמו שכתבתי ג"ס סמ"ק והגהות ואם כן הוה כמו נדר ונשאל עליו וכמו שכתב המרדכי דפרק מקום שנהגו (פסחים סי' מ"ג) ג"ס ר"מ ז' מי שרגיל להטענות טעמיות שצין ראש השנה ליום הכפורים ושלפני ראש השנה צריך שלשה שיתירו לו וכגון שנשעה שהחיל לנהוג היתה דעמו לנהוג כן לעולם ואפילו נצטעם אחת אם נהג צריך הימר עד כאן:

תרכה בסכות תשבו שבעת ימים וגו' (ויקרא כג ט—מג) ת"ה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכן הרבה מצות וכו'. כלומר הוקשה לו הושעת בני ישראל בסכות ודאי אחר לאתם ממצרים היה ואם כן למה לו לתלות ביציאת מצרים הכי הל"ל כי בסכות הושבתי את בני ישראל נמדנר: ועוד מאי רצוה דהושבתם בסכות שזוה לעשות מצות סוכה זכר להושעת בני ישראל בסכות: ועוד למה לזה לעשות סוכות נמשרי ציטן מיצעי לה כיון שהם זכר ליציאת מצרים: ולכך כתב לתרץ לראשונה חלה הכתוב מצות

דרכי משה

(ה) וכן כתוב באור זרוע (הל' יו"כ סו"ס רפ"א) דיותר טוב שלא לעשות דאיכא סכנה בדבר דאמרינן בירושלמי (חלה פ"א ה"א) דהוה אבוה דשמואל עביד הכי ומית ומיהו אין למחות ביד העושים כן עכ"ל: (ו) וכן פסק מהר"י ווייל בדרשותיו (סי' קצ"א): (ז) וכתב מהר"י ווייל (שם) דלפי דעת זה אפילו תנאי שמחנה שלא ינהוג כן לעולם לא מהני: כתוב במנהגים (ר"א טירנא מנהג יו"כ עמ' קי"ח) מי שמתענה למחרת יום הכפורים תענית חלום אין צריך להתענות לעולם: כתבו מהרי"ל (הל' סוכה סי' א עמ' שנט) ומהר"י ווייל (שם) יש שמתחילים לעשות הסוכה במוצאי יום הכפורים שנאמר (ההלים פד ח) ילכו מחיל אל חיל וגו': עוד כתבו מהרי"ל (הל' חפלת נעילה דיו"כ סי' לג עמ' שנט)

חדושי הגהות

תרכד [א] וז"ל נראה שטעמו משום דאם היו מצרכין נרכות יום הכפורים הוה צרכה לנעלה כיון דלאו יום הכפורים דלהסמיר יכול לעשות יום הכפורים אבל לא להקל וכן מוכח נחשבה אשכנזית שהציל הית יוסף עמנו שכתב ומלאחי נחשבה אשכנזית שני ימים וכו' אף פיוטים וקלימות יאמרו כרלונס עד כאן הרי משמע שפיוטים וקלימות יכולין לומר אף נעשרה ואין צו משום לא תתגודדו אלא שהתפללו לא ישנו משום צרכה לנעלה כמו שכתבתי (מהר"ל"ח):

הגהות והערות

ז' מובא גם כן בחשב"ץ קטן סימן תקסז: תרכה א' עיינו רש"י שמות יב יז:

ויכוין בהמעטפו שזו המקום וכו' וכן בהלכות תפלין צמיח כ"ה (כו.) כתב ויכוין בהנחתם שזו המקום להניח וכו' כדי וכו' מה שלא עשה כן בשאר הלכות כי לא כתב שיכוין שום כוונה בעשיית המצוה מפני כי המקיים המצוה כדינה יוצא זה אף על פי שלא היתה לו שום כוונה אבל צליית שכתוב בהן (מדבר טו מ) למען תזכרו וגו' וכן בתפלין כתוב (שמות יג ט) למען תהיה תורת יי' בפניך שפוטנו הוא שהתפלין הם אות וזכרון כדי שיהא תורת יי' שגור צפינו כי צד חוקה הולך יראה שלא קיים המצוה כתיקונה אם לא יכוין אותה

הכוונה ולכן כתב בהלכות אלו ויכוין וכו' וכן גבי סוכה שכתוב למען ידעו וגו' משמע ליה גם כן שצריך שיכוין בשעת ישיבת הסוכה הטעם המוכן במצוה:

ב תל"ה הכתוב וכו'. כתב צ"ח יוסף תל"ה הכתוב מצות סוכה צליחת מזרים וכן הרבה מצות כלומר הוקשה לו הושגת בני ישראל נסוכות ודאי אחר לאחס ממזרים היה ואם כן למה לו לתלותה צליחת מזרים הכי הל"ל כי נסוכות הושגת את בני ישראל צמדד ועוד מאי רבותא דהושגת נסוכות שזו לעשות מצות סוכה זכר להושגת בני ישראל נסוכות ועוד למה ז"ה לעשות סוכה בשתי ציטות מיצעי לה כיון שהם זכר לצליחת מזרים ולכן כתב לתרץ לראשונה תל"ה הכתוב וכו' ולתתן לשנית כתב והסוכות שאומר וכו' ולתתן לשלישית כתב ואף על פי שז"ל וקשיא לי

בהוציא אותם מארץ מצרים ב. תל"ה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכן הרבה מצות לפי שהוא דבר שראינו בעינינו ובאזנינו שמענו ואין אדם יכול להכחישנו והוא המורה על אמיתת מציאות הבורא יתעלה שהוא ברא הכל לרצונו והוא אשר לו הכח והממשלה והיכולת בעליונים ובתחתונים לעשות בהן כרצונו ואין מי שיאמר לו מה תעשה כאשר עשה עמנו בהוציא אותנו מארץ מצרים באותות ובמופתים. והסוכות

שאומר הכתוב שהושיבנו בהם הם ענני כבודו ג שהקיפנו בהם לבל יכה אותנו שרב ושמש. ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות כדי שזכור נפלאותיו ונוראותיו. ואף על פי שהוציאנו ממצרים בחדש ניסן לא צונו לעשות סוכה באותו הזמן לפי שהוא ימות הקיץ ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל ולא היתה נזכרת עשייתנו בהם שהם במצות הבורא יתברך ולכן צוה אותנו שנעשה סוכות בחדש השביעי שהוא זמן הגשמים ה' ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו ואנחנו יוצאים מן הבית לישב בסוכה בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה. וסוכה זו צריכה שתהיה במקום הראוי לעשותה. וממין הראוי. ושיהיו דפנותיה כראוי בשיעורם. ובמנינם. ושתהיה סוכה כראוי. ושלא תהא גבוהה יותר משיעורה. ולא נמוכה פחות משיעורה. ולא קטנה משיעורה:

על פירוש דאין נאמר דהוקשה לו תל"ה הושגת בני ישראל נסוכות ודאי אחר לאחס ממזרים היה וכו' דמאחר דעדיין לא ידענו טיבן של אותן הסוכות שהושיבנו בהן אינו מן הראוי לתפוס בפשיטות שהם היו ודאי אחר לאחס ממזרים עד שיקשה על זה למה לו לתלותה צליחת מזרים מן הראוי היה לפרש תל"ה טיבן של אותן הסוכות שהם היו צמדד ואחר כך היה לו לדקדק למה לו לתלותה צליחת מזרים ועוד דכיון דעיקר הקושיא היא למה לו לתלות אותה הושגת צליחת מזרים מאחר שלא היתה אותה הושגת רק אחר לאחס ממזרים אלמלא שאם היתה אותה הושגת נשעת לאחס ממזרים לא היה קשה מידי ואם כן מה טעם למה שאמר וכן הרבה מצות דבשאר מצות לא מצינו רק שתלה עיקר המצוה בזכירת יציאת מזרים לזכר ואין לדקדק שם כמו שדקדק במצות סוכה ועוד לפי פירוש לא ידעתי מה השיב צ"ח לפי שהוא דבר שראינו בעינינו וכו' סוף קשה ל"ל לתלות הושגת של בני ישראל צליחת מזרים מה שלא היה אלא ה"ל לתלות המצוה של ישיבת סוכה צליחת מזרים כמו בשאר מצות ועוד לא ידעתי היאך ימשך משיבת הסוכה התכלית המכוון מן המצוה דהיינו שיזכרו יציאת מזרים מאחר שהושגת של בני ישראל נסוכות היתה אחר לאחס ממזרים זמן הרבה: ע"כ כן יראה לי לומר דעיקר כוונה רבינו לזכר דפשת המקרא הוא שהכוונה במצות סוכה היא לזכור יציאת מזרים אבל אין פירוש המקרא שהכוונה במצות סוכה היא למען ידעו כי נסוכות הושגת את בני ישראל לזכר כי זה מקיים המצוה כתיקונה ומה שאמר הכתוב בהוציא אותם מארץ מצרים לא קאי אלמען ידעו אלא התורה הודיענו שהושגת של בני ישראל נסוכות היא צלחת מזרים ומה שאמר הכתוב תלה הכתוב מצות סוכה צליחת מזרים וכן הרבה מצות כלומר דמאחר הרבה מצות שתלס צליחת מזרים יש ללמוד שגם מצות סוכה תל"ה צליחת מזרים ושהו עיקר הידיעה כמו שאמר למען ידעו ואמר טעם לזה לפי שהוא דבר שראינו בעינינו וכו' פירוש שאם היה עיקר הכוונה בלמען ידעו שהושגת היתה נסוכות לזכר אם כן לא היה צוה רק זכירת החסד שעשה עמם צמדד וצודאי דהוה קשה דכמה מעלות טובות למקום עלינו שהאכילנו את המן ונתן לנו הנצר ושאר חסדים ולמה צוה יותר במצות סוכה לזכור החסד של הושגת

פרישה

תרכה תל"ה הכתוב מצות סוכה וכו'. כלומר הוקשה לו הושגת בני ישראל נסוכות ודאי אחר לאחס ממזרים היה ואם כן למה לו לתלותה צליחת מזרים (הרי הלשון) [הכי הל"ל] כי נסוכות הושגת בני ישראל צמדד וכמ"ס לבסוף שהסוכה שהושגת בהן היו ענני כבוד ואין לתתן קושיא זאת אף א"ת שהקיפן ענני כבוד מיד בשעת הוצאת קודם צלחת

הגהות והערות

וכתב הערוך לנר שם ובספרו בכורי יעקב סימן זה סוס"ק ב ש"ל שגם רש"י והטור גורסים בגמרא כדאיתא בתורת כהנים, ועיין מהר"ץ חיות שם בגמרא שהוכיח בגירסת הגמרא שהרי אונקלוס תרגם "כי בסכות הושבתי" "ארי במטלת ענני" ואיתא במגילה ג ע"א שחרגום של תורה אונקלוס הגר אמר מפי רבי אליעזר ורבי יהושע ולפי גירסת התורה כהנים נמצא שאונקלוס תרגם שלא כדעת רבי אליעזר רבו אלא ודאי גירסת הבבלי נכונה דרבי אליעזר סבירא ליה ענני כבוד ואתא אונקלוס בשיטת רבו רבי אליעזר ונכון עכ"ל: ד' ה"עב"ץ במור וקציעה העיר דלאו דוקא שירדו אז גשמים ובאופן זה פטור מן הסוכה עיני סוכה כח ע"ב אלא ר"ל זמי הגשמים והקור מתחיל:

הלכות סוכה סימן תרכד תרבה תרכו

יום-כפורים, (יו) ויש לזה התרה, ואין לנהוג בחומרא זו משום דיש לחוש שיבוא לידי סכנה (אור זרוע). מי שמתענה תענית חלום למחרת יום-כפור אין צריך להתענות כל ימיו (מנהגים). אין אומרים (י) תחנות (יח) ולא 'צו"ץ' (כ) מיום-כפור עד סוכות. והמדקדים (ט) מתחילים מיד במוצאי-יום-כפור בעשיית הסוכה כדי לצאת ממצוה אל מצוה (מהרי"ל ומנהגים והג"מ פ"ב דברכות, מהרי"ו):

הלכות סוכה

תרכה ובו סעיף אחד:

א "בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' (א) כי בסוכות הושבתי את בני ישראל", הם ענני כבוד שהקיפם בהם לכל יכם שרב ושמש: [*] (ב) ומצוה (ב) לתקן הסוכה מיד לאחר יום-כפור, דמצוה הבאה לידו אל יחמיצנה (מהרי"ל):

תרכו העושה סוכה תחת האילן או תחת הגג, ובו ג' סעיפים:

א (אין לעשות סוכה (א) תחת (ב) [ב] בית או אילן). והעושה סוכתו *תחת האילן, יש אומרים **א** משנה סוכה ט' **שערי תשובה** **באר היטב**

כתורה אפילו ויחל. כשחל יו"כ ביום ה' אסור להכין להם צרכי שבת בע"ש שהוא י"כ שלהן, אך יאכלו עם האחרים שלא הרבו בשבילן, מ"א, ע"ש שמסיים שלא לעשות שני ימים יו"כ, דכשעושה יום שני יו"כ א"כ מאתמול הרי ע"כ ואסור להתענות וא"כ האיך התענה והוי סתרי אהרדי ולכן אין לנהוג כן, ומכ"ש למנהגו שאין מתענין בין יו"כ לסוכות. ובליקוטי פרדס משמע שאין מתענין כלילה כי אם ביום: (1) תחנות. ואין מתענין בהם אפילו יאר-צייט, שהם ימי שמחה שהיו מחנכין בהם המוכח בימי שלמה, מהרי"ל. ומקדשין הלכנה במוצאי יו"כ, עיין סימן תכו ס"ב. ביום שאחר יו"כ משכימין לביהכ"נ, מנהגים: (ב) לתקן. היינו לבנותה כולה, כן הוא במהרי"ל:

(ב) בית. דבעי שתהא הסוכה תחת אור השמים. מקומות קרים שבחג יורד שלג הרבה על סכך הסוכה ומתעבה תעשה כעין תקרה,

בפני הטומאה לא חשיב מידי להיות תקרה ע"ג סוכה, ע"ש:

משנה ברורה

על עצמו בנדר: (יז) ויש לזה התרה. היינו, אם נתחרט על זה ואינו רוצה לעשות כן, רשאי להתיר לעצמו בפני שלשה על-ידי פתח וחרטה. ואם התנה בפירוש שאין עושה כן רק שנה זו ואין מקבל על עצמו שיעשה כן בכל שנה, (כ) אין צריך התרה. ומה שכתב שאין לנהוג בחומרא זו, כי באמת מדינא אין לחוש, דאנן בקיאים בקביעא דירחא ואין עושין כן רק משום מנהג אבותינו, וכיום-הכפורים (כא) לא נהגו אבותינו כן, אם-כן למה ננהוג אנחנו: (יח) ולא 'צו"ץ' (כ) וכו'. ולא (כג) פרקים ולא 'שיר המעלות', (כג) אבל 'למנצח' ו'אל ארך אפים' אומרים. ויש מקומות שבערב סוכות אין אומרים 'למנצח', אבל 'אל ארך אפים' אומרים: (יט) מתחילים. וביום המחרת (כד) יעשה כולה, כמו שכתב בסימן תרכה:

א (א) "כי בסוכות הושבתי וכו'", הם ענני כבוד וכו'. ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות, כדי שזכור נודאותו ונפלאותו. ואף-על-פי שיצאנו ממצרים בחודש ניסן לא צונו לעשות סוכות באותו הזמן, לפי שהוא ימות הקיץ ודרך כל אדם לעשות סוכות לצל ולא היתה ניכרת עשייתנו שהם במצות השם יתברך, ולכן צוה אותנו שנעשה בחודש השביעי שהוא זמן הגשמים ודרך כל אדם לצאת מסוכתו לביתו, ואנחנו יוצאין מן הבית לישב בסוכה, כזה מראה שהוא עושה לשם מצות השם יתברך [טור]. וכתבו האחרונים, שיכוין בשיבתה שצונו הקדוש-ברוך-הוא לישב בסוכה זכר ליציאת מצרים, וגם זכר לענני כבוד שהקיפן אז עלינו להגן עלינו מן השרב והשמש. וכל זה לצאת ידי המצוה כתיקונה, הא דיעבד יוצא כל שכיון לצאת לבר [פמ"ג]: (ב) ומצוה לתקן הסוכה מיד וכו'. אף דכבר כתבו לעיל בסוף סימן תרכד, התם כלילה התחלה בעלמא, ולמחרת מתקן כולה אם אפשר; גם שם איירי לענין מדקדק במעשיו, יתחיל דבר-מה בסוכה מיד כלילה, ומי שאין מדקדק, על-כל-פנים ביום המחרת אחר יציאה מבית-הכנסת יתחיל ויגמור כולה אם אפשר, ואפילו הוא ערב-שבת עד חצות, ואחר זה יש לומר דאסור [פמ"ג]:

א (א) תחת בית וכו'. דבעינן שתהא הסוכה תחת אור השמים, דכתיב "בסוכות תשבו" (ב) חסר וי"ו, דהיינו כאחת [שלא יסוכך עליה בשני קירוי], ולא בסוכה שתחת סוכה או תחת הבית או אילן, וביתו גופא אף אם ירצה לישב בה בחג לשם

שער הציון

(כ) מגן-אברהם ומטה-אפרים: (כא) כי רוב הצבור אין יכולין להתענות ב' ימים ולא תקנו בזה לעשות שני ימים: (כב) סידור דרך-החיים בשם אליה רבה: (כג) מטה-אפרים: (כד) פרי-מגדים: (ה) גמרא:

(א) היינו 'צדקתך צדק'. וצו"ץ הוא קיצור התיבות [ר"ת] הראשונות שבג' הפסוקים — צדקתך וצדקתך צדקתך.

זמלכותה דלרעא יקרה לפעמים כי ילוט חמלך ללכת
 לנתיב לחסם. אחר עכצנים ועל מעצנות הפקוליות
 וכדומה מסס יוכל להיות כי חמלך או סצרים לפעמים
 צידעם איזם איס חסר יל יו כחצים ומעצנות מווייפות
 אך נמלחו חן נעביחס
 יעליעו עין וכללו סכרו
 ולא זכרו ללכת להנחיה
 הלז לחספו כן כל העס
 הזס כי נלחנה הסר של
 מלרים טען מה נסחכו
 אלז עאלז הללו עונדי
 עיז והללו עונדי עיז
 חענס יסרל מללו חן
 והעליס הקציס עיזו
 מעיכיס כענין סכאנר
 הסובל ועעליס עין עוקרייס
 הסס זס עכל הפסס
 ספסס הקציס על נחי יסרלל
 חף סס סס רלויין
 לכלי ח"ס ננעסו חס מלרים
 וחס נחיו הלז ותייט סחיל
 חורס מלוחו העובס סס
 סס סיו מיכי וכלסר סענו

זה סחייב ריב סיחכו לז סלל זכוכוס כללו רק מלד
 רחמנו. וז"ס נכל דור ודור חייב חרס לרלוח חס
 עלמו כללו חוס יל מולרים דסיכו סחס כללו
 זכוכוס סל יסרלל אז מה לסס ולנכיס זס חלל כסלל
 לזס רק נחמלס סי חייב
 ככל דור ודור חייב לרלוח
 עלמו כללו חוס יל מולרי
 והסן :

אי ריב אונל כל סלל
 חמר סלסס דגריס
 חלו נפסס לל ילל
 ייס חסרסיל נחיל
 נפססיס דף קטיז חקסס
 דמס נסחנס חלו ססלסס
 דגריס עכל מלוח סנחורס
 סלין לריד לפסס טעעס
 ע"ס ולפייעריד נכסס
 דעכאל רלי לסנח סל
 חריס נחוריס סכנס דריס
 סגור חענס נחלוח סוכס
 מוסס דכל סנחנחר למען
 ידעו דודוסיכס חייט יולל
 חמלוח ער סיכוח סעסס

**מצה זו שאנו אוכלין עד שום
 מה על שום שלא הספיך
 בציקים של אבותינו קהחמיץ
 עד שנגדה עליהם מיד מלבי
 המלכים הקדוש ברוך הוא
 ונאדם. שנאמר ויאפו את הבצק
 אשר הוציא מצרים ענות
 מצות פי לא חמץ פי גורשו
 מצרים ולא יקרו להתמתה
 ונס צרה לא עשו להם :**

מיר

**עיס ויכ חניח סס נעמו חסחכ כי ייב לעכין ליליס
 ועלז חפילין ולפי"ג גס כלז עופוס חענס צחורס
 חענרסס זנס סקח חוס וגס נעלס כנס נחי לעען
 חזכור חס יוס ללחך ונכ"ו דחניצ לעען לריד לכוח
 חענס וז"ס מלד :**

מצה

זו סלנו חוכליס וכו' חענעס סי חקסס
 דכאן סיי חספוז מעלס וסרי כחייב כי לל
 נחפוז חללו וכו' חלול סלין מעלס נחפוז ועין
 נדנכוס עסריי מייך מייס נסוס ולפייעריד חלז סיי
 חספוז מעלס סללו לל כן סיי מנחקנייס נעיי ונעומולס
 ולכך סיי מוכרמיס לללח נחפוז עור ר"ל כי כלן סיי
 מעלס מה ססלכו נחפוז להמדנר וכנו סיקד סיפוע
 חלכס סיחס נעס וכו' וכרייס זכרתי לך חקד כעוריך
 חסנח כללוחיך לכחך חסרי נמדנר וכו' :

אי עלה זו סללו חוכליס על סוס סלל סספיך
 צליקס על חנחויטו לחמיון סכאנר ויחשו חס
 חכלק חסר סוליוו מעלרים עובוס מלוח כי לל חקן
 כי גורסו מולרים ולל יכלו להסחעסוס. וסיח חמוס
 דל"כ למס כלעווייט כל סנעס סימיס וסלל אז לל
 סיי רק יוס חלד כרייס חרין סרק עייס וסנללס נזח
 דסכס עייס ולל יכלו להסחעסוס סיפסחי עפסיס
 חלריי סחס סיי סוסיס נעלרים יחל אז סיי נחייס
 לעקר

יסרלל זחס ויקרו סעס ויסחמו דחייט סחורו להי כי
 רסס עליס חוס ענין סמוחייט כל איס לחזיר סלל
 יסכוב יזכוכוס כללו רק סרמחוס סי חס גס נעלס
 דסכס עייכו הרולוח עס כי יגייע חור חסחונס אז
 קודס חרס קטעוס סדע להסחחוכיס חור חסובכל
 לעען יכיי מעלס לחופס חף לפעמיס יקרה כי עור
 לל חגייע חזון רק סקרה מערה כי חמלך גוזר סלל
 ינכסו ער כ"ד סמיס וכדומס וזו ועסו נחמך מעסיי
 ויעסו חמנס חף סלל נעורו חגבליס ולל ספלישו חדן
 וכדומס. חס לרעחי עס סלעורו זכו חסיסכס לל זכו
 נעחס וסייט סחס זכו חסיסכס וידעו מקודס לחכין
 מעלס ללחס צליקס וללכול מעגריס חמנס חס לל זכו
 רק סכאנר וסקן נל אז לל כודע לסס מוקרס. וגס
 נעלרים נלחנס לל נעלס חזון וסיו רק רריי סמיס רק
 סחקביי רלח סלל יוכלו להסחעסוס כי יסגעמו מלד
 כרייס חלריי על חיי ולל סליח כי לל יוכל גס מללך
 נלל למלרים וליכ ער חורו רנע סחגייע חקן לל ידעו
 ללכין וגס כי עליוסו עקסייע לחסיס נלוחס ולכך
 לל עקו לסס לידה ולל חסיקס צליקס להחייך וחס
 מוסס סלל זכוכוס נעלעו וגס חעורו עפני כי מררו
 חייסס וסקציס כביכול נכל לרחס לו לל ולל יוכל
 להחלסק נעען סל יסרלל עייכ נעללו חלל לל זכוכוס

אלא צוה דנפקינן להלכה לזעזעה כדה מה לעשות צוה שפיר י"ל דהתורה ניתנה כפי הכרעה דעת חכמי ישראל אל אצל צמיד דאין נפקינן להלכה לזעזעה לא שייך לומר לא צעמים היא סוב דהרינן להכרעה הצד קול דהלכה כר"א (* צכ"ט, וצוה כיחא ג"כ ליישב הא דאמרינן צר"ה דף כ"ז כמאן מללינן האידנא זה היום תחילת מעשיך כמאן כר"א, דצהשרי צירא העולם והקשו צחוקי הא ק"י"ל הלכה כר"י לענין הקופה, ולהכיל כיחא, מיהא לפי מה שכתב הציח צטעמא דהטור האריך צכאן לצדד מקרא שכתב צתורה מה שאין דרכו צחיבור זה אלף ממה דנפקינן לדינא, כוונתו צוה כיון דכתיב למען ידעו לא קיים המלוה כתיקונו אלף אי"כ כחכ"י ציציצתו ענין הנס, אי"כ עכ"פ נפקינן צוה גס להלכה חס יכוין ציציצתו זכר לענני כבוד או זכר לכותב ממש, ואכתי הדין לכללן דלא צעמיס הוא, ואפשר דהטור היו גרס איפכא דרע"ק ק"ל סוכת ענני כבוד ור"א ק"ל סוכת ממש וכן הביא גירסא זו הרא"ם צמחרי עה"ת, והוציא צפרי אנדריב, וא"כ כיחא:

קפ"ז צכ"י עה"ת שכי דהא דפליגו ר"א ורצנן אי עושין סוכה צחז"מ יש לומר ר"א לשיעורו דק"ל סוכת ענני כבוד, אי"כ אין יולאין מסוכה לסוכה, ואין עושין סוכה צחז"מ דבעינן דוקא חדא סוכה, וקלת יתישב עפ"י הא דכתב צש"ת להקשות צסס מהר"ל על מה שזולאין מסוכה לסוכה דהא צגמרא אמרינן היולא מסוכה לסוכה ציטל מלוה ראשונה, והמג"א תמה צוה דהא ר"א הוא דאמר כן אלף חכמים פליגו עליו צוה כדאיתא צש"ס דף כ"ז, ולהכיל יש לומר צכוונת מהר"ל דהא גופא קשיא ל"י כיון דאמרינן דעלמא כר"א דהסוכה זכר לענני הכבוד וכדכתבנו מני הסורה אי"כ איך יולאין מסוכה לסוכה, ועיי' פרי"מ מה שכתב דודאי רע"ק ור"א לא פליגו צנס של ענני אי מהי הוי אלף צמשמעות הכתוב פליגו על חיזה ענין סוכות ל"וה הכתוב לעשות זכר ועיי' צפי' ח"א דקאמר צסוכות פרחי משמע דהיינו זכר לענני כבוד וגם זכר לסוכות ממש צעשה שהולרכו ללאת מענני כבוד כגון צמלחמת סיוחן ועוג הולרכו לעשות להם סוכות ממש, ולפי"ע כ"ד כראה דמר אמר חדא ומ"א"ח ולא פליגו, דלכאורה לריך להצין דודאי לשון צסוכות הושצתי משמע שה"י צוה ענין כיס"י כמו שכתב הרא"ם הכ"ל, גס אין ענין כלל לעשות זכר צוה שיצטו צסוכות ממש, וא"כ לריך להצין טעמא דרע"ק, ע"כ כ"ל צס"ד עפ"י מה שפירש"י צפסקוק מה עוצו אהל"ך יעקב ראה שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה, ר"ש לומר דצוכות זה זכו לענני כבוד, והא דאמר"ל דענני כבוד צצוכות אהרן, היינו מני על דרך זה דהא גופא מה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, היינו עוצדא דאהרן שה"י אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הצריות ומקצנן לתורה, ואפשר דמה"ט קרי להו ענני כבוד אצי"ג דודאי להו עננים ממש היו אלף אור המקיף עליהם אלף קרי להו עננים ע"ד ואד יעלה מן הארץ וכדאיתא צסוכה דף י"א עיי"ש ועיי' צפי' אלו טריפות וקאי אלתערותא דלתתא וא"כ יש לומר טעמא דרע"ק ד"ש לעשות זכר לסוכות ממש שצטו להם דצוכות סוכות ממש הכ"ל זכו לענני כבוד ור"א ק"ל דהזכר הוא על הנס, ולא על אלתערותא שגרס להנכס, ועיי' מה שכתבו החוקי צדף י"צ ד"ה צפסקולת צסס הירושלמי, והציח עוד צסס המ"ר ר"י אומר אין עננים אלף מלמעלה שנאמר וארו עם ענני שמיא ור"ל אמר אין עננים אלף מלמעלה שנאמר ואד יעלה מן הארץ ומחפריש שפיר על פי הכ"ל ואין כאן מקום להאריך:

(ב) כ"ב צסס הצ"ח והוצא צמג"א דלריך סיכוון ציציצתה שלוכו הנקוס ליצב צסוכה זכר לענני הכבוד

דצבל י"טו שייך איקור צציתת צהנה ומייתא ר"י מוחסי דאין צין ירטי לעצת אלף אוכל כפס צלכד, והוא ג"כ תורה לשיעור הרמ"א ודעיי"מ צפי' רמ"ו דק"ל אין אדם מוחזר על צציתת צהנתו ציר"ט, ור"א י"ב צפי' ר"א על מסכת מגילה שהרביש צוה ג"כ, וכי כיון דעכ"פ איכא אררי משום עובדין דחול כדאיתא צפי' תל"ה מש"ה ל"ק לה, והנה אין זה מקפ"ק אלף על מחזרה, אלף צציתת צהנה דשייך ג"כ צמסכיר צהנתו לגוי והגוי עושה זה מלככה דצוה ל"ש טעמא לאסרו מדרבנן משום עובדא דחול, וא"כ עכ"פ הו"ל למיחסי חיילוק צין שנה ור"ט לענין צציתת צהנה, ודוחק לומר דלא חשיב אלף מלככה דצגופו:

והנלענ"ד בס"ד ר"י"ל ע"כ לא פליגו רצוחת אי שייך איקור צציתת צהנה צצ"ט היינו דוקא אליצא דציה, אלף אליצא דצ"ט י"ל דפשיטא דאיקור צציתת צהנה שייך גס ציר"ט, דהא איכא למדרש כן מסמוכין דכתיב למען ינוח שורך וחמורך ויכפש צן אמחך והגר וקמ"ך ל"י ובכל אשר אמרתי אליכם השמרו וסס אי"א לא תזכירו שלש רגלים תחוב לי צצנה וכ"ו וכ"ה דצ"ט לא דרשי קמוכיס מייז היכא דנוכח או מופנה כריע מוהו דדרשי קמוכין כדאמרי צריש צצמות ועיי"ש צצחוק דללו דוקא צמסנה תורה אלף הה"ד צבה"ה וה"כ הרי מוכח ומופנה דהא צכר כחצ רחמנא מלות שלש רגלים צכמה דוכתי, וא"כ י"ל דדרשי קמוכין דצציתת צהנה כהוג צצ"ט כמו צצנה, מיהא היינו צצ"ט דק"ל האי קרא דצבל אשר אמרתי אליכם השמרו מני אשמירת שבת קאי דאיכא דרשי מזה לרצות צציתת כלים שפיר הו"ל קמוכין אלף לצי"ה דליה להו צציתת כלים אי"כ קרא הכ"ל לא מירא צצוה"ה צצנה כלל, ליכא למדרש קמוכין כהכ"ל, ושפיר י"ל דצ"ט ליכא משום צציתת צהנה, ולפי"ז ל"ק דר"ל מוחסי הכ"ל דהא מחסי דאין צין י"טו לצצת מוקי לה ע"כ כצ"ט, דלצ"ה הא איכא ציכיהו עוד עיי"ש צש"ס, וא"כ י"ל הה"כ מחסי דאין צין שבת ל"וה"כ אחי כצ"ט, ולצ"ט ודאי שייך איקור צציתת צהנה, צצ"ט והה"ד צ"וה"כ, והנה פשוט דלא כאמרו דצריו של השלג"א אלף להק רצוחת דק"ל דאין צציתת צהנה כהוג צצ"ט שפיר יש מקום לומר הה"ד צ"וה"כ אלף למאי דהעלה צמג"א והפרי"ה צפי' תל"ה ע"ש, דאפי' צצ"ט איקור צציתת צהנה דאורייתא כשי"כ צ"וה"כ ועיי' צפי' רמ"ו משי"כ מה צס"ד צמק"א:

סימני הפ"ח
ביאור מצות ישיבת סוכה

(א) כתב הטור צא"ח סי' תרכ"ה והסוכות שאמר הכתוב שהוסיצנו צו, הם ענני כבוד, וכ"ו, והוא פלוגתא דתנאי צפי"ק דסוכה ר"א ק"ל סוכת ענני כבוד ורע"ק ק"ל סוכות ממש, והנה הטור קתס לן צוה כר"א, וכ"פ רש"י צחומש פי אמור, וכבר העיר צוה צמחרי, הא הלכה כרע"ק מחצרה ומה שכתב משום דמשמעותה הכתוב צלשון הושצתי שה"י נמשע צוה ענין כיס"י חכ"י ומספיק להכריע דלא כרע"ק, וכי"צ קשה על הטור, ועיי' צפי' ציכורי יעקב שהעיר ג"כ צוה, ונהי שכתב לתרן דפליג צוה אמוראי דפליגו צריש מסי סוכה צטעמא דסוכה למעלה מעשרים אמה פסולה, אינו עולה יפה לפענ"ד, ועיי' צפרי"מ סס, שהרביש ג"כ צקו"ש זה ולפי"ע כראה צס"ד דצחמת אמרינן צצ"ט פי השוכר את הפועלים גצי תגורו של עכנאי דילא צת קול מה לכס אלף אליעזר צני שהלכה כמותו צכ"ט, אלף שצמוד ר"י על רגליו ואמר אין נשגיחין צצ"ק, מוחזר דכבר כתב צתורה לא צעמיס הוא, וכ"ז לא שייך

(*) צ"י רש"י פי' נח דפי' הפסוקים אליבא דר"א דבתשרי נברא העולם ומה ראי' לרבינו בבאן.

הכנה, והיינו דקמפרש קרא למען ידעו וכו', ועיי' צפרינו"ג דפשיטא ל"י שאין כוונה זו ליעיבוצא, דאפי' למאן דקיימי'ל מלוח לריכות כוונה היינו כוונת המלוח לקיים מלוח הצורא ז"ה, אבל כוונה טעם המלוח ודאי אין ליעיבוצא, אבל צפי' ציבורי יעקב כתב דאפשר כיון שכהצ המורה צפירוש למען ידעו אפשר דאפי' צדיענד לא ילא אס אינו מכוין כלל, וכדאמרינן כל שלא אחר שלשה דברים אלו צפסח לא ילא י"ח עיי"ש, וראיהו צקו"א מספר הכ"ל שהקשו עליו צזה מש"ס דר"ה דף כ"ח אלא מעתה הישן צשמי' צבוכה ילקה דילמא שאכי סוכה דצ"י כוונה פרטית וצלעה לא ילא י"ח, ומה שהשיב ע"י המחבר כיון דעיקר קושיי' הגמרא הי' מדאנן יחידי יתצינן צרכי לא מצרכינן וכדפירש"י וכיון שכן ע"כ לריך לכיון צבוכה למען ידעו משום ספק שביעי' וא"כ שפיר פריך הגמרא, ואין זה מספיק כלל דעכ"פ אי קשי' הא קשיא, דהא בגמרא משמע דהמקשה לא קשי' ל"י אלא למיד מלוח אין לריכות כוונה, ולהכ"ל כיון דצבוכה לכ"י צ"י כוונה למען ידעו, וא"כ צשמי' ספק שביעי' אכן יחידי מתצינן צבוכה למען ידעו א"כ לכ"י צ"י ספק ל"י א"כ הישן צשמי' ילקה, וכו' ונא' ונא' משני צמרא לעצור שלא צמונו צ"י כוונה, הא צבוכה ודאי צ"י כוונה אפי' ליעיבוצא, ואנן צשמי' ספק שביעי' ע"כ יחידי מתצינן צבוכה, והוא צלמא ל"ג צש"ס סס, ע"כ כראה לפיענ"ד דצלמא י"ל כל שפוסה מחמה ספק אינו עוצר צבל הוסף, מיהא קושיי' הגמרא משום דאנן צקיאין צקצ"י דירחא ואינו רק משום מנהג אצותיהס א"כ שפיר הו"ל צל הוסף, ולפי"ז י"ל נהי דלריך ליצב צבוכה משום מנהג אצותיה, זה לא שייך אלא צ"י צ"י דענד מעשה אבל צמדי דח"י צמחצת הלצ ליצ מנהג אצותיה צדינו חה פשוט וצרור לפיענ"ד, וא"כ שפיר פריך הגמרא צשלמא למיד מלוח לריכות כוונה כיחא, דנהי דיתובי מתצינן אבל מ"ע אין לריך שיחכוין כלום, ומש"כ למיד מלוח א"ל כוונה קשיא ל"י שפיר וממילא הקושיא מלמען ידעו נמי לא קשה מידי, ודו"ק היצב:

ובעיקר דצרי הצ"ח הכ"ל ללעיג מש"ס ריש סוכה דקאמר צגמרא טעמא דסוכה שהיא צבוח למעלה ומעטרים אמה פסולה משום דכתיב למען ידעו דורותיכם עד כי אמה אדם יודע וכו' ורצא ור"ז אמרו טעמא אחריני, ואמרינן בולחו כרצ לא אמרי האי ידיעה לדורות היא דכתיב, עיי"ש, ולהכ"ל הו"ל צפשיטות דהאי מצעי ל"י שיחכוין צשיצתה, ולא שהי' הסוכה עשו' דוקא ער"ז ואפשר לפי משי"כ הצ"ח דליצ כוונה פרעייית הכ"ל אלא למיד עכ"י הכבוד דה"י צזה כפ פרטי' אבל למיד סיכות ממש אין לריך שיחכוין אלא ענין ליאח מלרים ע"ד כלל, וא"כ י"ל דרצ מוקי למתני' כהך מיד וצדין הוא דהומ"ל ואיך ק"ל עכ"י כצד וא"כ י"ל דאילטרך שיכוין צשיצתה הכ"ל, אלא דכיחא ל"י לסקיקי אפי' אליצא דר"ח, ומ"ע אין זה מספיק כלל, דעכ"פ למיד נמי סוכות ממש מ"ע לריך מיהא שיחכוין צשיצתה זכר ליציאת מלרים ע"ד כלל, ואכתי הומ"ל לכ"י אפי' מצעי"ל שיחכוין צשיצתה, ולעיג, ואולי מה"ע לא הביאו המחבר והרמ"א צש"י דלריך שיחכוין צשיצתה ודו"ק:

והנה הא דקרי' רחמנא סוכה הכל על סס הסך אבל על הדפנות אין סס סוכה כלל, ומש"ה כל מה דפסקינן צסך כגון מחובר וצד המוקבל עומאה או דצ שאין גידולו מן הארץ הכל אינו אלא צסך ולא צדפנות ומש"ה שלימה שכיני וכולן כשרים לצדפנות וכן פירש"י סס צמטנה דף י"צ דדופן לא מוקרי סוכה דכל סוכה דכתיב סך משמע, ודנפק"ל דפנות מצוכות צבוכות

(*) הוא ק"י הרא"ש בפי' דסוכה על הרמב"ם וע"י טו"ז סי' תרל"ח ע"ש.

צבוכות מייחורא דקרא ילפינן לה ולא ממשמעוטי' הלכך סוכה מעשה צאספך ומגנך אסךך הוא דקאי עכ"ל, ולא קשה מידי מה שראיתי שכתבתי צפי' ער"כ לר"ל דיליף מה דצ"י צסך גדולי קרקע וצד שאין מוקבל עומאה מעכ"י דצ"י דומי' דעכ"י כצ"ד א"כ מ"ע כולן כשרות לצדפנות ולק"י דהא כיון דצבוכה משצו דאמר רחמנא אסךך קאי ולא אצדפנות א"כ כי יבצ רחמנא טעמא דצבוכות הושצתי נמי ל"ק כי"א טעמא דצ"י סך, ומדפנות לא מיידי כלל, חה פשוט וצרו;

וראיתי צהנה"ת אשרי מייחא צסס אר"ז דלפי הירושלמי לריך לזמר שלא לעשות גם הדפנות מדבר המקצ"ט והציחו הצ"ח צפי' חר"ל דצעל כפס יחוש לזה, וכצד חממו עליו דהוא נגד משנה מפורשת העושה סוכות צין האילנות והאילנות דפנות לה וכי"צ כמה משניות מפורשות, וראיתי צא"ז הגדול וראיתו מירושלמי סכת צדופן אקרי סוכה מוקרא דסוכות על הארון חת הפוכה וה"י לו הגירסא צירושלמי מוכן דאין עושין דפנות מדבר המקצ"ט, אבל צלמא צירושלמי שלפנינו הגירסא להיפוך וכן הביא הצעל המואר דילפי' מני' דעושין דפנות מדבר המקצ"ט דהא פרוכת דבר המקצ"ט הוא, ועיי' ח"ר וצרכ"י וצש"ע שביאו וכולם חממו צזה על האר"ז, ויזחר חממו על הצ"ח שהביא דיש לצעל כפס לחוש לזה, וא"כ לצדו הסי' צמחצד לקרקע נמי הוי לן לחוש שלא יהי' הדפנות מחובה, וההדי' הל"ש ולצוק חיצרה, דהא כמחצד א"כ לא הכח סוכה כצ"י לצ"י אצרהס אצ"י, ועיי' צח"ס פ"ק דסוכה דף ז' ע"צ ד"ה מחילה הוא וקרי' רחמנא סככה, כתב המהרש"א צסס המדרי' ורצ"י דאיה"כ לרי' יאשיהו דדפנות נ"י ללחה מרובה ומחמה, וכפיקל מדכתיב סכות על הארון חת הפוכה מחילה היא וקרי' רחמנא סככה א"כ ההדי' כל פסולי סך פוסלין צדפנות עיי"ש, ול"ל דהוי גרסי צירושלמי כגירסת האר"ז הכ"ל, ואין להקשות א"כ הו"ל להוכיח אפיכא דהחם פרוכת הוי דבר המקצ"ט, לק"י דאנן לא צעינן למילך מהחם אלא דגם הדפנות קריין סך, וממילא הא דכתב רחמנא צבוכה משצו אצדפנות נמי קאי, וכל הפסולים של הסך פסלי נמי צדפנות, ואין ענין כלל למילך ממה דפרוכה נמי הוי דבר המקצ"ט, והא גופא חממו רצ"י על גירסא שלנו צירושלמי דצ"י למילך מוסכות חת הארון על הפוכה דכולן כשרין לצדפנות, וצלמא אין עכ"י כלל להך ילפוטא, ונראה דמהאי טעמא גופא הוי כיחא להו להמדרי' ורצ"י ואר"ז לפרש הירושלמי אפיכא דיליף מינה דגם הדפנות פסולין מדבר המקצ"ט, מיהא ודאי דצירושלמי לא קאמר אלא חס חממו כרי יאשי הכ"ל אבל אכן לא קיימי'ל צזה כר"ח, וצדרי הצ"ח ל"ע, אלא דללעיג צזה הא דילפי' צפי' דסוכה דף ט' מנין לעלי סוכה דאקורין כל שצעה שכלומר חג הסוכות שצעה ימים להי' מה חג להי' אף סוכה להי', והחם קאי גם אצדפנות, א"כ מ"ש דלענין גדיק וכו' לא מוקמי לה אלא אסךך ואלר (*) הכא גם הדפנות קרוים סוכה. ולעיג:

וראיתי וי' שרלה להביא רח"י מש"ס רפי' דסוכה אלא מעתה עשה דפנות של צבל הי' דפסול עיי"ש ומשמע דלכ"י כשר צמחילות של צבל, וכל דצדאי האר"ז נמי ל"ק אלא אליצא דריא"ש דצ"י גם צדפנות ללחה מרובה ומחמה, אבל לצדן דצדפנות לא צ"י ליחמה מרובה פשיטא דהי"ד לענין שאר פסולי סך עיי' צפי' דסוכה, והאר"ז ל"ק אלא דיש לחוש לחומרא וכצרת רי' יאשי, וא"כ אין רח"י כלל מהאי טעמא דרפי' דסוכה, ודו"ק: סיון קפ"ח

תרכ"ה

שם ס"ק א'. אף דלי נחלת ישראל וכו': הביא הק"א למח"ב בשם הר"מ פאפירש, שיש להרבות בצדקה ערב סוכות. ומחרה"ו הי' מחלק הקופה לעניים ערב סוכות:

השגת המה"ג הרב מ"ה יד"ה הגאב"ד דק"ק ווילנבורג נ"י

שם ס"ק ב'. איך שבקו לר"ע ופסקו בר"א: נכרי יעקב החליט בקושימו למה נקט הטוש"ע כר"א, הלא הלכה כרע"ק מחזירו. וזה קשה לענ"ד, הלא ר"ע תלמידו של ר"א, כמו שהזכיר הר"ג מהר"י זרלנין בהגותו על הרמב"ם ה' ק"פ פ"ט (הל' ז') בהשיבו על קו' לח"מ שם, גם אני הארכתי בזה. וא"כ מנ"ל להרצ בקושימו הראשונה דהלא ר"א שמותי הוא, דלמא נגד תלמידו לא מהני כלל זה דעומד כנגדו כלל אין הלכה כתלמיד במקום הרב. אכן בזה הצאתי רא"י לדברי הרב נ"י מהר"ן פ' מי שחזו דף ע"ד מוכח דר"א שמותי מהני אפילו נגד ר"ע. וכ"כ הרא"ש פ' שבעה הדיינים וכ"כ המוס' בפ' האומנין * (ודברי מהר"י מיגש ס"פ שה"ד ונמ"י פ' האומנין תמוהין שכתבו מחזירו יעו"ש), וכ"כ הרא"ש בפ' נושאין ציננות שם בעל הלכות:

הרב נ"י תימה על שהחלטתי דהלכה כר"ע נגד ר"א שרבו הי'. ולענ"ד תימה איך יסופק בזה, ואזכיר רק מעט לדוגמא ולראי': מעשרות פרק ד' פליגי ר"א ור"ע לענין צלף ופסק הרמב"ם הל' תרומות פ"ב כר"ע ופי' הכ"מ משום דהלכה כר"ע לגבי ר"א: פיאה פ"ג פליגי ר"א ור"ע לענין שיעור קרקע להתחייב בפיאה ופסק הרמב"ם הל' מ"ע פ"ד כר"ע: בתרומות פ"ד פליגי ר"א ור"ע לענין עיגולות ופסק הרמב"ם הל' תרומות פ"ד כר"ע: שם פ"ו בפלוגתא אי משלמין ממין על שאינו מינו פסק הרמב"ם שם פ"י כר"ע: בחלה פ"ב בפלוגתא דפירות הארץ שבאו לחול פסק הרמב"ם שם פ"א כר"ע: שבת דף כ"ט (ע"א) בפלוגתא דר"א ור"ע בפתילת הבגד פסקינן כר"ע ובתוס' שם (ד"ה רנא אמר וכו') כתבו דאין הלכה כר"א דשמותי הוא: שם דף ק"ל בפלוגתא דמכשירין ד"ש פסקינן כר"ע וכפי' אמרינן בגמרא שם (ע"ג) דאפילו לא פליגי רבים אר"א אין הלכה כוותיה דשמותי הוא: בפסחים דף צ"ג (ע"ג) פליגי ר"א ור"ע לענין דרך רחוקה ופסק הרמב"ם הל' ק"פ פ"ה כר"ע: שקלים פ"ה פליגי ר"א ור"ע לענין שריפת קדשים ופסק הרמב"ם הל' פה"מ פ"ט כר"ע: ביומא דף ע' (ע"א) בפלוגתא דר"א ור"ע בסדר המוספין פסק הרמב"ם הל' עבודת יוה"כ פ"ד כר"ע: בכ"מ דף ט"ז (ע"א) בפלוגתא דפריעה פסק הרמב"ם הל' ט"ז פ"י כר"ע דמצורע אינו מגדל שיעור: וכן ביבמות דף מ"ח (ע"א) לענין ועשתה את צפרניה ושם דף ע"ט (ע"ג) לענין סרים חמה ושם דף ק"ד (ע"א) לענין לא רקקה ובנדרים דף ע"ד (ע"א) לענין נדר שומרת יבם דפליגי ר"א ור"ע.

ובכל הני פלוגתות פסקינן כר"ע, ועוד רבים כהנה בש"ס. ולא פרטתי פלוגתות הללו אלא מפני שהרב נ"י הביא ממרחק להמו,

איצור החכמה

ממש"כ התוס' והר"ן והרא"ש בניטין ובב"מ וביבמות ובשבועות דהלכה כר"ע, ולכן העתקתי להראות שבכל הפלוגתות שבין ר"א ור"ע בכל סדרי זרעים ומועד אין גם אחד דפסקינן כר"א, אשר על כן ביותר יש לתמוה דלענין ענני כבוד נקטי הפוסקים דעת ר"א:

השגת הרב מה"ר יד"ה הנ"ל נ"י:

שם ס"ק ג'. י"ל דאפילו בדיעבד לא יצא: מנגד לזה סוגיא דר"ה (דף כח:), דפריך למ"ד מנזות א"צ כוונה לנאת אלא מעמה הישן בשמיני בסוכה ילקה, ע"ש. ולדברי הנכרי יעקב דשאני סוכה דצעי כוונה פרעית, ובלעדה אפילו בדיעבד לא ינא, מאי מקשה הש"ס. דלמא לעולם כוונה לנאת לא צעי, ואפ"ה לא לקי הישן בשמיני הואיל דלא כוון לכוונה פרעית הנ"ל, ולענ"ד זע"ג:

על זה אשיב, דהלא מה דפריך דישן בשמיני בסוכה ילקה כוונתו לדידן דבשמיני ספק שביעי יתבינן לכתחילה, כמו שפי' רש"י בעירובין (דף צו: ד"ה ועוד הישן בשמיני וכו'), דאל"כ מאי קושיא דלמא באמת לוקה. וכיון דכן ע"כ צריך לכוון בכוונת למען ידעו דורותיכם משום ספק שביעי. ולכן אף דלענין אם הוא שמיני אינו מכוון לצאת, מ"מ כיון דמצות א"צ כוונה לצאת, והוא ישב בסוכה בזכרו שיש במצות סוכה זכר ליציאת מצרים, הרי עובר על כל תוסף שישב בסוכה וכוון לזכר ל"מ בשמיני. ולא עוד אלא אפי' כיון כפי' שאם הוא שמיני² לא יהי' ישיבתו לשם מצוה ולזכר י"מ, מ"מ איכא כל תוסף לשיטת הרשב"א והרא"ה שהביא הב"י (פי' תקפ"ט) דכה"ג יוצא ידי מצוה, א"כ איכא ג"כ משום כל תוסף. ועיין מש"כ סי' תרנ"א ס"ק כ"א:

שם ס"ק ד'. פטור ממזוזה כל ימי החג: מה שפשוט להפמ"ג בזה מצאתי הולקים. שבשו"ת ארבעה טורי אבן השיב להגאון פרי"ח, שדעתו כדברים מקורים עם מזוזה ובסוכות פותחין מקוריו ומסככים בענפים והמזוזה קבוע בדלת, ואחר הסוכות חוזרין ומקריין בקוריו והמזוזה כדקאי קאי, דיש בזה משום תעשה ולא מן העשוי וצריך ליקח המזוזה ולקבוע אותה מחדש ולברך עלי'. ובשו"ת ארבעה טורי אבן השיב לו, שאין בזה משום תולמ"ה כיון שנעשה בתחילה בהכשר. ורא"י מסימן ט"ז ומדברי הלבוש והאחרונים בסימן זה. אך באמת א"צ לזה, דהוא סובר דסוכה זו בימי החג פטורה, ולי פשוט שמעולם לא יצאה מידי חיוב מזוזה אף בחג מאחר שהיא דירת קבע כל השנה, עכ"ד האט"א. הרי שדעת הפר"ח כהפמ"ג דסוכה בחג פטורה ממזוזה אף שכל השנה הוא הדר, ולדעת השו"ת אט"א חייבת.

ולענ"ד הדין עם הפמ"ג. דמה בכך שכל השנה היא חדר הרי ע"כ בסוכות נתבטל מלהיות בית, דאל"כ פסול מדאורייתא דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השנה, כמש"כ רש"י בסוכה (דף יב. ד"ה מלא הלא), ועכ"פ חדשות ודירת עראי היא. וכן משמע

(א) כן מצאתי בפי' שבעת הדיינים דף מג: ד"ה מתני' (יריעות שלמה). (ב) ע"י במדור הערות מכת"י.

ואיבעית אימא. לענין ללא כולי עלמא לא פליגי דדי מונמיה
נפיק אט"ג ללא ארכון ולענין כל חוסף פליגי לת"ק כי היכי
לענין חוסף נפיק לענין כל חוסף נמי עבר ולרנן גמלאל אז לא
מכוין למנוה לא עבר: ואיבעית אימא אי בביא א"ר (ב) דלכ"ע שנת
ומן תפילין לא לעבור ולא ללא עשי
כונה וליכא כל חוסף לא שנת
לא ומן תפילין הוא וזהו פליגי דת"ק
הוא שלא זמנו נמי אפי' בלא כונה
מזה היא ותוספת עמה ולרנן גמלאל
שלא זמנו ואינו מתכוין אין כאן
רמו מזה ואין כאן תוספת: וזו א'
נמי א"ר. דיש כאן תוספת שמוסף
שנת על החול למנוה תפילין: ועוד
הישן בשמיני בסוכה י"ק. דמוסף
שמיני על השביעי ואין מיתב יתבין
שמיני בספק שביעי¹⁰ כנחמלה אלא
שלא זמנו בלא כונה לאו תוספת
הוא ולהכי שרינן¹¹ דאי שמיני הוא לא
מכוין למנוה סוכה: מהוורתא
דרשינן מעיקרא. שנת ומן ולאו ומן
תפילין הוא (ג) קא מיפליגי: ובאן. תנא
דשמיני ליה דלמר שנת ומן תפילין
דמוקסין¹² מתי' אליביה: ואי שנת את
החוקה. כפרשה קדש לי כמיז והיא
אתת מד' פרשיות של תפילין: א"א
אנין פשה. דאריי צה לעיל מינה
והאי מימיה ימימה משנה לשנה
דמחרגמין מומן לאמן אלמא מללא
דריש ר' עקיבא האי קרא בתפילין
ש"מ דס"ל לילה ושנת ומן תפילין
ללא קא ממעט לכו קרא: והא
דתנן. פס"ק דכריכות (דף ע"ג ב')
הפסח והביעה. אפי' שיש צהן כרת
הואיל ואין צהן לאו אלא מנוה עשה
הואיל אפי' א"ר השמר
דעשה עשה. השמר
לכתיב מנוה עשה
המנוה לא תפסה או לאו
גנוה לנחן כתיב (דברים
כד) השמר כנע עשה
למעט שלא יקון הכהן
וכן שנת (ל) השמר לך
פן כמות כתיב וזו אלא
השמר דעשה כתיב
למעט (שולחן ערוך)
תפילין עשה (מנחות
ל"ו).

הנחות הב"ה

(ב) נמי ודילמא פירא
ליה לילה: (ב) רש"י
ד"ה ואיבעית אימא אי
ספיקא לן אי שמיני
לכתיב עלמא: (א) ד"ה
מחוסתא וכו' דקא
מפליגי: (ד) ד"ה שנת
ומן דמהוורתא קרא:
(ס) ד"ה ד"ה מנוה וכו'
ורבין ללא מכוונה את
עשה וכו': (י) א"ר
דשמיני ליה דלמר ר' עקיבא
השנת מנוה:

ליקומו רש"י

הישן בשמיני בסוכה.
שלא לכו מנוה. (דף
שמיני חוסף על מנוה
וענין משום כל חוסף
[ד"ה ב'ה]. מהוורתא
דכתיב מנוה הוא קמי
מחוסתא עליו וכו' (דף
ט"ז). א"ר א"ר השמר
דעשה עשה. השמר
לכתיב מנוה עשה
המנוה לא תפסה או לאו
גנוה לנחן כתיב (דברים
כד) השמר כנע עשה
למעט שלא יקון הכהן
וכן שנת (ל) השמר לך
פן כמות כתיב וזו אלא
השמר דעשה כתיב
למעט (שולחן ערוך)
תפילין עשה (מנחות
ל"ו).

הנחות וציונים

אין כל החוסף אלא
שבת לאו זמן תפילין
(דברים) ושנת את
וינייחיה (שבת):
[כדפוס וינייחיה רש"י]
"זמנו תנא דשמיני ליה
דאמר שבת ומן
תפילין" וכו' כרשי
וצ"ל הפסח הנחתא אחי
"תפילין" וכו' בתל'
תפילין לרבי (דברים)
[כדפוס וינייחיה רש"י]
רש"י "לא נאמר":
ובמה כתיב השמיני:
[ד] ואשחזו של יונה
היתה עולה לרגל ולא
מירו בה חכמים ליתא
בכמה כתיב וכו' אפ"ר
דלא ידע האי אמורא
דקמייתא ליתא ביריותא
מספיקא ביריותא ובמיש
החיס כבי"מ ע"ב ד"ה
לענין. ולגי הרופס שי
לענין דקאי לה מאי
קאי לה וכו' אפ"ר
דעיתה (דברים). אפ"ר
בשאר כתיב הוא כתיב
הרופס. וכ"כ מרשי:
[ה] כדפוס וינייחיה רש"י
שרי י': [ו] כדפוס
שאלותינו דתוקן: [ז] על
הרופס ופסדו עליו
בשם (בארות חיים)
הפסח: (בארות חיים):

המוצא תפילין פרק עשירי עירובין צו.

ימים וכו' פרק השבתות וכו'. נראה לדרש' ללאות על דך
בסמוך קא סמיך ולכאורה אין להניח תפילין מזה"מ
ש"א"ז אוח דלמסור בנלמכה דבר שמינו אבד ועוד חייבי כסובה
חמך וכן פסקו בהלכות גדולות אצל
צירושלמי (פסק אלו מנחמן הלכה ד)

משמע דלרנן להניח דגריס דההו גרמא
לדאד תפילין אחא לקמייה דרב כנחמ
שדריה לקמייה דרבה בר בר חנה
אמר ליה לספרא זיל הב ליה תפילין
ואת כחוז לך דתנא כותב אדס
תפילין לעלמא אחא לקמייה דרב א"ל
זיל כחוז ליה לדאד מתני' פליגי
עליה דרב כותב אדס תפילין לעלמא
אצל לאחריס לא רב פתח ליה להניח
פירוש מעמיד המעשה שרפה להניח
לאחל המועד אצל לנורן המועד יכול
לכחוז אף לאחריס וכן עמא דרב
עוד מצינן רביה מספ"ק דלילה
(דף ט"ו) גבי משלחן תפילין:

ושמרת את החוקה הזאת.
מכאן אר"ת דאפי'
גבי מערבא¹³ דהוה מנכרין כשהיו
חולצין תפילין לשמוך חוקי היינו דוקא
כשחולץ סמוך להשיבה משום דלילה
לאו ומן תפילין הוא דהאח כתיב
עוד מצינן רביה מספ"ק דלילה
(דף ט"ו) גבי משלחן תפילין:
ושמרת את החוקה הזאת.
מכאן אר"ת דאפי'
גבי מערבא¹³ דהוה מנכרין כשהיו
חולצין תפילין לשמוך חוקי היינו דוקא
כשחולץ סמוך להשיבה משום דלילה
לאו ומן תפילין הוא דהאח כתיב
עוד מצינן רביה מספ"ק דלילה
(דף ט"ו) גבי משלחן תפילין:

השמר דעשה עשה. ואפי' ר'
יונתן דלמר בתקומן
רצה (מנחות דף י"ז) השמר דעשה
נמי ללא הוא ולכתיב השמרת תפילין
אמר שקיעת המטה עובר בלאו
מורה הוא שאם לא הניח ציט שאינו
לוקח לענין הנחת היום השמר
דעשה עשה הוא כמו לענין עשיית
פסח דלמר ככל דהוי עשה משום
דהוי קוס עשה ודוקא לענין הנחת
תפילין בלילה קאמר ר' יונתן ללאו
הוא דהוי כמו השמר בנגע הכרעת
דחשיב ליה לאו צ"ג אס לא הוה
(שנת דף קנ"ג): אע"ג דכתיב לשמור
ולעשות משום פירושו לאו הוא
השמר שלא תקון:

מיכ"ל בת בושית היתה מנחה
תפילין. בפסיקתא (פנתי
פנ"צ"ט)¹⁴ ד' דוקא צבס ר' אבהו אמרו
אשמו של יונה הוצגה מיכל בת בושית

מימו צה חכמים. מה שפי' בקוטרס דאי מנוה עשה שהומן גרמא
הוא היו מוסיף צדה שגרמא כמוסיפה אין נראה לר"י דהא ר' יהודה
לית ליה גסיס סומכות רשות ושמינין ליה צפ"ק דסוכה (דף ג')
דלמר הלוי המלכה היתה יושבת כסוכה ו' ציה וימיה יס לישב
דמשום ציה היתה יושבת ולא מיחוץ ככל חוסף אי נמי משום
דשמינין ליה לרצח צפרק ראוהו צ"ד (כ"ה דף כח): דלעבור שלא
זמנו ציה כונה ולגב אשה ללא מיחיצה הוי כשלא זמנו (ה) דמיון
ללא מיחוץ לה לא עברה אף נראה דוקא ונראה לפרש דעממא
למ"ד (ו) דלילה הוי רשות משום דתפילין לריבין גוף נשים אין וריות
ליזכר דלילה לרגל משום דמיחיצה מוילין לעזרה או משום
ראיית פנים עזורה שלא לנורן ותקיעת שופר וסמיכה נמי דמעבדן
למחן דלית ליה רשות לאו משום דמיחיו מוסוף אלא משום דתקיעה
מלמכה דרנצן היא כדאמר' צפ"י כסיף הדי (מיון ע"ד): דלון ודולה
דוהת שנת סמיכה אפי' דהקפת ר' מיחוץ עזורה בקמ"ס:¹⁵

דילמא כבר י"ח ר' יוסי דאמר נשים מוכנות רשות.
דפטורות כמו מיכל בת שאול שהיתה מסתמא גם מצד אפי' דר"מ ור' יהודה פליגי עליה כדאמר בסמוך קיימא לן
כר' יוסי לגבי תרומות¹⁶ ואע"ג דסתם מתני' דלון מעבדן את המעטות מתקנות¹⁷ ללא כר' יוסי דמשמע הא נשים מעבדן כדאמר
בסמוך אפי' עשה רב' דמיכל בת שאול ואשמו של יונה ועובדא דפרק אין דורשין (מנחות דף ט"ו): דהביאורו לעזרת נשים¹⁸ כדי
לעשות להם נחת רוח ועוד הוה רביה מהא דלמר רב יוסף צפרק החובל (ביק דף ט"ו) משקרא מלך דלמר ל' הלכה כרבי יהודה
עברתא יומא טעא לרבנן דלא מפקדנא ועבדנא כר' ואס נמקסן שפטור וישעה אסור לנרן אס אמאי קאמר ר' יהודה
עבד

עין משפט
נר מצוה
ה א מיי פ"ד מהל'
תפילין הלכה י' סג'
עש כן טו"ש פ"ח ס"ל
ספיק: ג'
א ב מיי ופנא סג טו'
ש"ע א"ת ס"ר לא ספיק
פ'
א ב מיי פ"ח מהל' קצין
פסח הלכה א סג עש
רנ':
ה ד מיי פ"ח מהלמס'
מילה הלכה א סג עש
כח טו"ש י"ד י"ד י"ד רס'
ה ה טו"ש א"ת ס"ר לא
ספיק: ג' נה"ח:

רבינו הנגלה

איבא דאמרי ב"ע
[לצאת] לא בני כוונה
ובלעבור משום כל חוסף
פליגי ת"ק סבר לעבור
משום כל חוסף לא בני
כוונה ור"י סבר אפי' עובר
עד שיחמוק לעבור
ואיבעית אימא אי בביא
לן דשבת לאו זמן תפילין.
(ספ"ר אחר זמן תפילין
היא) לא לצאת ולא לעבור
(ולא) בני כוונה הובא
לכתיב שלא בזמנא
פליגי. או הכי לר' מאיר
דאמר שבת לאו זמן
תפילין היא לא לצאת
ולא לעבור ולא בני כוונה
אלא אפי' שאינו מתכוין
לא לצאת ולא לעבור חייב
הוא וזו אחי אסור. וכן
הישן בשמיני בסוכה י"ק
שעובר על סמכות חטוב
שבעת ימים הוא ישב ו'
הוסף על י' ימים שבתה
ואפי' שלא נחמוק לעבור
אלא מהוורתא כדשמיני
מיקרא ומתי' דלא כר'
מאי. מאן תנא הוא
דסבר שבת זמן תפילין
הוא ר' עקיבא הוא דתניא
ושמרת כר' עד אלא לפסח
כלב אבל תפילין אפילו
בשבתות רש"י. ואקשין
אלא הא דתנן כדכתיב
פ"א הפסח והביעה מנוה
עשה וזו דלא כתיב כתיב
לאו כתיב דאוקמה לפרשה
זו בפסח דכתיב בה
ושמרת שמיניו זו לאו היא
כר' אבין א"ר אליעזר הנה
גם בפסח שי בו לאו.
ופקשין ר' עקיבא משום
שמירה דלאו היא לאו
והאי שמירה דעשה הוא.
וסבר ר"ע שבת זמן תפילין
והתנאי כר' התבאר כי ר'
עקיבא סבר שבת לאו זמן
תפילין היא וישבת גופה
אות היא. אבל לילה זמן
תפילין היא מקראם
פירשה זו כולה בפסח
נאמרה. ואיתן לטעמא
דז' נתן הוא דסבר שבת
זמן תפילין הוא מקראם
היה נגה בלילה רצה
חולץ צדק מניח שבת
לילה זמן תפילין הוא
סבירא ליה. והיונין לאו
דוקא אלא היא תנא הוא
דתיבא מיכל בת שאול
היתה מנחת תפילין בלילה
ולא מירו בה חכמים לאו
משום דסבר תפילין מנוה
עשה שלא חומן גרמא היא
כלומר ומכאן כתיב יוס' ואפי'
בשבתות רש"י לפיכך אי
מירו בה חכמים שי"מ
דשבת זמן תפילין בביא
להו. דהיונין דולמא חכמים
סבירא להו הנחת תפילין
בכניסין רשות כדאמרינן
נשים

תורה אור השלם

א) ושמרת את החוקה
הזאת למעשה חכמים
[וינייחיה] וינייחיה י'
ב) ויהי לך לאות על
ידך וקריבין בין ענין
למען תקרה תורת י'
ב) פי ב' ד' חוקה
הוציא י' מפעולתה:
(שבת ע"ב)

מתכוין שלא לצאת כלל משכרא אלא מחמרא דווקא. ולי נראה דלמאן דאמר אין צריך כוונה אפילו מתכוין בהדיא שלא לצאת אפילו הכי יוצא דהא בפרק י' דעירובין (דף צה ע"א) תנן המוצא תפילין מכניסן זוג זוג רבן גמליאל אומר ב' ב' ומוקי לה בגמ' במצות צריכות כוונה פליגי תנא קמא סבר מצות אין צריכות כוונה לא לצאת ולא לעבור על כל תוסיף ואי מכניסן ב' ב' אע"ג דאין מתכוין למצוה עובר בבל תוסיף. ורבן גמליאל סבר מצות צריכות כוונה בין לצאת בין לעבור משום הכי מכניסן ב' ב' וכיון דאין מתכוין למצוה אין עובר. ואי במתכוין בהדיא שלא לצאת אינו יוצא אפילו למאן דאמר מצות אין צריכות כוונה אם כן לתנא קמא נמי יכניס ב' ב' ויכוין להדיא שלא לצאת וכמו שאין יוצא בכהאי גוונא הכא נמי אינו עובר דהא לצאת ולעבור חדא מחתא נינהו אלא ודאי שמע מינה דלצאת ולעבור אפילו במתכוין להדיא שלא לשם מצוה יוצא והוא הדין נמי דעובר משום הכי לתנא קמא דמצות א"צ כוונה אי אפשר בכ' ב' בשום ענין משום כל תאחר^(שכח).

ועוד איכא התם לישנא דלצאת לא בעי כוונה ובלעבור פליגי לתנא קמא אין צריך כוונה ולרבן גמליאל צריך כוונה. והשתא כיון דלעבור קיל מלצאת דלצאת לכולי עלמא אין צריך כוונה ולעבור לרבן גמליאל צריך כוונה ואי למאן דאמר לצאת אין צריך כוונה ובמתכוין להדיא שלא לשום מצוה מודה דלאו כלום הוא כל שכן לעבור אפילו למאן דאמר אין צריך כוונה אי מתכוין בהדיא שלא לשם מצוה דלאו כלום הוא אם כן לתנא קמא אמאי זוג אחד אין ב' לא אפילו ב' ב' יכניס ויתכוין להדיא שלא לשם מצוה. וכלישנא בתרא אמרינן התם דפליגי בלעבור שלא

פריך הא ר' יוסי סבירא ליה מצות צריכות כוונה מדקאמר מצוה להביא כו' והא דלולב אדר' יוסי קאמר אביי להאי לא שנא אלא שלא יצא בו. אלא ודאי לאביי ורבא לית ליה האי דיוקא דפרק י' דפסחים.

וכי תימא מנ"ל להמקשה להקשות מדאגביה נפיק דילמא אית ליה להאי דיוקא ולר' יוסי מצות צריכות כוונה. יש לומר דאביי ורבא גופייהו אקשי להא מדאגביה נפיק למאי דסבירא ליה מצות אין צריכות כוונה ולא ניחא להו לאוקמי לר' יוסי דלא כוותייהו וכהאי גוונא כתבו תוספות ריש פרק ב' דבבא מציעא (דף כא ע"א ד"ה וכמה) גבי וכמה אמר ר' יצחק קב בד' אמות דר' יצחק גופיה פריך להא וכמה כדמוכח התם מן הסוגיא וכהאי גוונא בכמה מקומות.

מצות אין צריכות כוונה. ומקשו הכא **מדמיבעיא לן בסוף פרק קמא דברכות** (דף יב ע"א) היכי דנקט כסא דשכרא בידיה וסבור דחמרא הוא פתח בדחמרא וסיים בדשכרא מאי בתר פתיחה אזלינן או בתר חתימה ומאי מיבעי ליה הא מצות אין צריכות כוונה ומאי נפקא מינה בהא דפתח אדעתא דחמרא. ותירץ הר"ר יונה דהא דמצות אין צריכות כוונה הני מילי במצוה התלוי במעשה שהמעשה הוא במקום כוונה אבל במצוה התלוי באמירה בלבד צריך כוונה דכשאינו מתכוין ואין עושה מעשה הוי ליה כאלו לא עשה שום דבר מן המצוה. וקשה לי דאם כן מאי פריך מהיה קורא בתורה דאם לא כיון לכו לא יצא הא קריאת שמע שאני דתלי בדיבור וצריך כוונה לכולי עלמא.

ובשם הר"ש תי' דאע"ג דמצות אין צריכות כוונה הני מילי בסתמא אבל מתכוין להדיא שלא לצאת אינו יוצא והכא הא

(שכח) עיין בשו"ת שואל ומשיב חלק ב' מהדורא א' סי' א' ד"ה והנה בהא, ועיין בשפת אמת ד"ה דלמא קסבר בהגהה, ובכתב ספר ד"ה עמוד ט' ד"ה ועפ"ז, ועיין בשו"ת אחיעזר ח"ג סי' נ"ב אות ה'-ז, ועיין במלואת אבן.

בענין מצות צריכות כונה

אוצר החכמה

15708201808

לשם מצוה דלצאת ולעבור חדא מחתא נינהו
 א"כ גם לת"ק יכניסן שנים שנים ויכוין מפורש
 שלא לשם מצוה והיא קושיא גדולה לכאורה.
 ומה שנ"ל בישוב קושייתו דהנה למ"ד
 מצות צריכות כונה פשוט וברור דהכונה הוא
 דין בגוף מעשה המצוה ובלי כונה כגון התוקע
 לשיר לא נחשב כלל מעשה המצוה אבל אין
 לומר דדין כונה הוא רק דין בקיום המצוה
 דאינו מקיים המצוה בלי כונה וראי' לזה
 מהא דנתכוין שומע ולא נתכוין משמיע כגון
 דתקע לשיר דלא יצא השומע למ"ד מצ"כ
 אף אם לא בעינן כונת משמיע להוציא השומע
 ועיי"ש בתוס' ד"ה אבל נתכוין ואם כל דין
 דמצ"כ הוא דין רק בקיום המצוה אמאי לא
 יצא השומע אלא ודאי דדין כונה הוא דין
 בגוף מעשה המצוה ותוקע לשיר למ"ד מצ"כ
 אין על התקיעה שם תקיעת שופר ומשו"ה גם
 השומע לא יצא ונראה מה דהדשו ר"ש ותוס'
 דבמתכוין שלא לצאת לכ"ע לא יצא מ"מ גם
 בזה נפקא מינה גדולה דלמ"ד מצ"כ לא נחשב
 כלל מעשה המצוה וכמו שבארנו ומשו"ה גם
 השומע לא יצא אבל למ"ד מצ"כ הרי לדידי'
 גם בלי כונה נחשב מעשה המצוה ואף במכוין
 שלא לצאת דמודה דלא יצא זהו דין רק
 בקיום המצוה דבעל כורחי' לא נפיק וכן מבואר
 בלשון התוס' סוכה שהבאנו לעיל עיי"ש וא"כ
 נראה חידוש דין דלהך מ"ד במתכוין שלא
 לצאת מ"מ השומע יצא דהרי שמע תקיעת
 שופר ואף דהתוקע לא יצא משום דבעל
 כורחי' לא נפיק מ"מ השומע יצא ולפי דרך
 זה מיושב נכון קושיית הט"א דהא דחזינן
 בגמרא דלעבור בבל תוסיף ולצאת חדא מחתא
 הוא ואם עשה המצוה בלי כונה למ"ד מצ"כ

ר"ה כ"ח. שלחו ליי לאבוה דשמואל כפאו
 ואכל מצה יצא. כפאו מאן אמר ר"א שכפאוהו
 פרסיים וברש"י „ואע"ג שלא נתכוין לצאת
 ידי חובת מצה בליל ראשון של פסח יצא".
 אמר רבא זאת אומרת התוקע לשיר יצא. אלמא
 קסבר רבא מצות אין צריכות כונה וברבינו
 חננאל בפירושו שם וז"ל „אמר רבא זאת
 אומרת התוקע לשיר יצא כגון הא דכתיב
 הללוהו בתקע שופר שתוקעין להלל וכיוצא
 בו אם תקע כסדרן אע"פ שהוא לשיר השומע
 יצא כי מצות אין צריכות כונה".

וצריך עיון גדול בדבריו הק' מה זה
 שכתב „השומע יצא" הלא בפשוטו גם התוקע
 יצא לרבא דס"ל מאצ"כ.

ומה שנ"ל בפירוש וכונת ר"ח בהקדם
 קושיית הט"א על שיטת רבינו שמואל הובא
 ברבינו יונה ברכות י"ג ובר"ן בסוגין וכן הוא
 שיטת התוס' סוכה לט. ד"ה עובר לעשייתן
 דאפילו למ"ד מצות אין צריכות כונה מ"מ
 אם מכוין שלא לצאת לא יצא ממשנה עירובין
 צ"ה דהמוצא תפילין מכניסן זוג זוג ר"ג אומר
 שנים שנים ובגמרא שם מבואר דפליגי במצות
 צריכות כונה ח"ק סבר מצות אין צריכות
 כונה ואי מכניסן שנים שנים עובר על בל
 תוסיף דכמו דלצאת לא בעי כונה גם לעבור
 לא בעי כונה ור"ג סבר מצות צריכות כונה
 וכמו דלצאת אינו יוצא בלי כונה גם לעבור
 אינו יוצא עד שיתכוין לשם מצוה משו"ה
 מכניסן שנים שנים כיון דאין מתכוין לשם
 מצוה אינו עובר על בל תוסיף והקשה הט"א
 לשיטת ר"ש ותוס' דבמתכוין שלא לצאת לכ"ע
 לא יצא אף למ"ד מצ"כ א"כ גם לעבור על
 בל תוסיף אינו עובר אם מכוין מפורש שלא

10/2018

אינו עובר בכל תוסיף כמו דאינו יוצא המצוה
 בזה האופן היינו משום דלדידי בלי כונה אינו
 נחשב מעשה המצוה כלל ממילא אינו עובר
 בכל תוסיף דבל תוסיף הוא דוקא אם עשה
 המצוה כהלכתה, אבל למ"ד מאצ"כ דלדידי גם
 בלי כונה נחשב למעשה המצוה ואף במכויין
 שלא לצאת אין זה נוגע לגוף מעשה המצוה
 והא דלא יצא הוא משום דבעל כורחי לא
 נפיק וא"כ לעבור בכל תוסיף עובר אף במכויין
 מפורש שלא לשום מצוה דמ"מ עשה מעשה
 המצוה כתיקונה ומיושב קושית הט"א דלמ"ד
 מאצ"כ אין לו עצה במוצא תפילין להכניסן
 שנים שנים אף אם יכויין בזוג השני מפורש
 שלא לשם מצוה (ובתוס' רע"א למשניות פ"ג
 דסוכה משנה ח' אות כ"ו תפס בפשיטות
 בכונת הרא"ש כדעת הט"א עיי"ש).

ולפ"ו י"ל בכונת ר"ח דהנה בפירוש דברי
 הגמרא תוקע לשיר פירש ר"ח כגון הא דכתיב
 הללוהו בתקע שופר היינו שכיון בתקיעתו לשם
 מצוה אחרת וא"כ י"ל כיון דכיון לשם מצוה
 אחרת הוה לגבי מצות שופר כמכויין שלא
 לצאת וכן מבואר ברבינו יונה בשם רבינו
 שמואל דפתח בדחמרא וסיים בדשיכרא כיון
 דפתח אדעתא דחמרא הוה לגבי שיכרא כמכויין
 שלא לצאת וגרע מסתם בלי כונת מצוה (ואף
 דיש לחלק דהתם כונתו אדעתא דחמרא סותרת
 לכונת שיכרא וא"א לחול ב' הכונות דאי חמרא
 לאו שיכרא ואי שיכרא לאו חמרא, אבל
 בנידון דידן לכאורה אם הי' מכויין לשתי
 המצות לשם תקיעת שופר ולשם הללוהו בתקע
 שופר הי' מקיים שתי המצות וא"כ אף אם
 כיון רק לשם מצות הללוהו בתקע שופר ועל
 מצות תקיעת שופר לא כיון לא גרע מכל
 מצוה שעשה בלי כונה כיון דאם הי' מכויין
 מפורש על זה הי' מועיל דאין הכונות סותרות
 זו את זו, אבל אינו מוכרח חילוק זה וכן

מוכרח מהר"ן שנביא להלן דלא ס"ל חילוק
 זה עיין בטורי אבן שם) וא"כ הי' קשה לרבינו
 חננאל אמאי התוקע לשיר יצא נהי דמצות
 אין צריכות כונה, אבל כיון דכיון לשם מצות
 הללוהו בתקע שופר הוה לגבי מצות שופר
 כמכויין שלא לצאת לזה פירש דכונת הגמרא
 דהשומע יצא היינו כיון דמצות אין צריכות
 כונה א"כ גוף התקיעה נחשבת לתקיעה של
 מצוה ואף דהתוקע לא יצא משום דהוה כמו
 כיון שלא לצאת מ"מ השומע יצא, אבל אי
 מצ"כ בתוקע לשיר אין זה מעשה מצוה כלל
 וכמו שבארנו א"כ גם השומע לא יצא ומיושבים
 דברי ר"ח בעזה"י.

ואף דמפשטות הגמ' ל"ג: דמדייק מדקתני
 במשנה והמתעסק לא יצא שמע מינה התוקע
 לשיר יצא דמצא"כ משמע דבתוקע לשיר יצא
 גם התוקע דהמשנה איירי בתוקע. אבל אין
 הכרח כו' דבמשנה מבואר דגם השומע מן
 המתעסק לא יצא ועל זה דייק הגמרא דבתוקע
 לשיר יצא השומע אבל התוקע בכל אופן לא
 יצא והא דקתני במשנה מתעסק לאשמעינן
 דאף השומע לא יצא.

שבתי וראיתי דיסוד זה שכתבתי דהיכא
 דתוקע וכיון למצוה אחרת למ"ד מאצ"כ מ"מ
 השומע יצא נסתר לכאורה מדברי הר"ן ר"ה
 ל"ב: על המשנה דקתני המתעסק לא יצא
 והשומע מן המתעסק לא יצא וז"ל „מוכח
 בגמרא דאפילו למ"ד תוקע לשיר יצא מתעסק
 לא יצא וטעמא דמילתא וכו' דתוקע לשיר
 כיון שאינו מכויין לשום מצוה יצא למ"ד
 מאצ"כ, אבל במתעסק כיון שכבר הוא מכויין
 למצוה דהיינו לחנך התינוקות אותה כונה
 מעכבת מצוה אחרת שלא תחול דומיא דמאי
 דאסיקנא בשמעתא קמייתא דזבחים דבת מינה
 מחריב בה דלאו בת מינה לא מחריב בה"
 ע"כ דבריו הק' ונשנו דבריו גבי תקע בראשונה

דאם שחט חטאת מפורש שלא לשם חטאת בודאי לא יזיק המחשבה דאין על זה שם מחשבה והוי בכלל דלאו בת מינה לא מחריב בה והר"ן בעצמו בסוגיא זו הביא דעת ר"ש דמכויין שלא לצאת לא יצא ונראה דמסכים עם ר"ש לדינא ותמיהני על הגאון בעל ט"א שהקשה להיפוך על הר"ן לפי שיטתו שם בט"א שהכריע כהחולקים על ר"ש דלמ"ד מאצ"כ אפילו אם מכויין שלא לצאת יצא וז"ל שם בתוך שאר דבריו הק' דלא שייך לומר דכונת מצוה אחרת מעכבת על מצוה זו מלחול דלא גרע ממתכויין להדיא שלא לצאת דאפי"ה יצא ואין כונה זו מעכבת על המצוה מלחול כ"ש כונת מצוה אחרת עיי"ש שהאריך בדברים נעימים ולענ"ד אדרבה יסוד ותמצית דבריו של הר"ן מכריחים כשיטה זו ובודאי כונת מצוה אחרת גרע וגרע ממכויין להדיא שלא לצאת ^{119/08/2018nnk} ממש כמו גבי קדשים ולהיפוך קשה איך הסכים עם הר"ש וכמו שבארנו, אבל האמת בדעת הר"ן נראה דשני דינים הם דהיכא דמכויין למצוה אחרת חידש הר"ן משום דמינה מחריב בה אין על זה שם תקיעת שופר והוא בכלל מתעסק דאף השומע לא יצא וגרע מתוקע לשיר דאין כונת חול כונה של כלום ובמכויין שלא לצאת מעיקר הדין הוא בכלל תוקע לשיר ואין כונתו שלא לצאת כונה של כלום אבל מ"מ הביא דעת ר"ש דלא יצא והוא דין אחר דאף דיש עלי' שם תקיעה של מצוה ואין הכונה שלא לצאת מחריב בה מ"מ לא יצא משום דבע"כ לא נפיק וא"כ שפיר מסתבר ומוכרח כדברינו דבזה השומע יצא ולרבינו חננאל אף אם כיון למצוה אחרת ג"כ לא מחריב בה ולא דמי לזבחים, אבל זה אפשר לומר כדברינו דמ"מ דמכויין למצוה אחרת הוי כמכויין שלא לצאת והתוקע לא יצא אף למ"ד מאצ"כ ורק השומע יצא וזה כונת ר"ח.

ומשך בשני' כשתים אין בידו אלא אחת דהכריע כהסוברים דאין בידו אלא אחת היינו תקיעה שתקע לפני התרועה, אבל אותה תקיעה שני' לא עלתה לו כלום וגרע מתוקע לשיר וז"ל „דנהי דאמרינן מאצ"כ והתוקע לשיר יצא דוקא תוקע לשיר שהוא חול ואין כונתו בו כונה של כלום ולפיכך אינה מעכבת מלחול מצות באותה תקיעה אבל מי שמכויין תקיעתו למצוה כמתעסק שהוא מכויין לחנך התינוקות אין תקיעתו עולה למצוה אחרת ודמיא למאי דאמרינן בריש זבחים דמינה מחריב בה דלאו בת מינה לא מחריב בה". הרי מפורש בדברי הר"ן דאם כיון למצוה אחרת הוי בכלל מתעסק ובמתעסק הלא מפורש במשנה דאף השומע לא יצא והוא סתירה לכל מה שכתבנו לכאורה, אבל באמת נהי דבודאי פליג הר"ן על רבינו חננאל בפירוש התוקע לשיר והר"ן בודאי יפרש דתוקע לשיר היינו לשורר ולומר כפירוש רש"י והיכא דתקע לשם מצות הללוהו בתקע שופר זהו בכלל מתעסק ולכ"ע לא יצא אף למ"ד מאצ"כ ואף השומע לא יצא ורבינו חננאל דמפרש בפירוש התוקע לשיר היינו הא דכתיב הללוהו בתקע שופר יפרש דמתעסק היינו שאינו מכויין כלל לתקיעה כפירוש רש"י אבל אם מתכויין לחנך תינוקות זהו בכלל תוקע לשיר לפירוש ר"ח אבל ביסוד דברינו דמכויין שלא לצאת למ"ד מאצ"כ השומע יצא אין סתירה, ואדרבה מוכרח וראי' גדולה מדברי הר"ן למה שכתבתי דבאמת קשה לי טובא לפי מה דהסביר הר"ן החילוק בין תוקע לשיר למתעסק היינו דכיון למצוה אחרת משום דמינה מחריב בה ודלאו בת מינה לא מחריב בה ומשום דכונת חול אין כונתו בו כונה של כלום ולפיכך אינה מעכבת מלחול, א"כ אף אם מכויין מפורש שלא לצאת לשיטתו ג"כ לא גרע משום דאין על זה דין כונה וכמו בזבחים